

Berichten bejueren special

oktober 2013 | voor de Nederlandse agribusiness | jaargang 39

agro-commodities
(graan en soja)

Ministerie van Economische Zaken

Inhoud

03

Nederland: gidsland, een interview met Frederik Heijink (EZ)

05

Argentinië: soja rukt op

08

Het Comité: brancheorganisatie voor de Nederlandse graansector

10

Brazilië: overproductie van maïs en soja

13

VS: vooraanstaand in handel landbouwgrondstoffen

16

Nutreco: landbouwhuisdieren zijn topsporters

18

Turkije: een overzicht van de graansector

20

VK: over koffie, cacao en granen

22

OESO-FAO: landbouwvooruitzichten

Of het nu gaat om graan, soja, plantaardige olie, koffie of cacao: ons land vervult een spilfunctie in de wereldwijde handel in agro-commodities (in bulk geproduceerde, ongespecialiseerde agro-producten).

In deze special concentreren wij ons op de marktkansen in graan en soja, die beide een onvervangbare rol vervullen in de mondiale voedselvoorziening. Rijst, maïs en tarwe nemen twee derde van de menselijke voedselconsumptie voor hun rekening en voeden naar schatting op dit moment 4 miljard mensen. Met de groei van de wereldbevolking naar 9 miljard zal het belang van graan en soja voor de voedselzekerheid in de toekomst alleen nog maar toenemen.

Een duurzame en maatschappelijk verantwoorde invulling van productie, verwerking, transport en consumptie wordt des te belangrijker. Nederland doet hier al het nodige aan, onder meer via het lidmaatschap van de Round Table for Responsible Soy.

Lees over het potentieel van de Turkse graansector, als eenmaal – met behulp van Nederlandse expertise? – een hogere opbrengst per hectare is gerealiseerd. Daarnaast interviews met directeuren van de internationale organisaties voor cacao, graan en koffie, sojaverwerker Nutreco, evenals met Het Comité, onze brancheorganisatie voor de graanhandel en aanverwanten. Bijdragen over Argentinië, Brazilië en de Verenigde Staten completeren deze special.

De redactie

De paradox van soja: oplossing voor heel wat problemen, waaronder het wereldwijde voedseltekort, maar tegelijkertijd gaat de productie ervan vaak ten koste van milieu en het welzijn. Nederland maakt zich sterk voor de verduurzaming van dit 'wondergewas'.

Interview met Frederik Heijink (EZ)

Nederland nog altijd gidsland voor duurzame soja

“Soja is een wondergewas”, zegt Frederik Heijink, beleidscoördinator Europees Landbouwbeleid en Voedselzekerheid van het ministerie van Economische Zaken. “Er is geen gewas dat dezelfde bijzondere kwaliteiten combineert: een hoog gehalte aan eiwitten en olie en door de gunstige aminozuursamenstelling een goede eiwitbron. En de sojaplant is ook nog een vlinderbloemige, die de stikstof rechtstreeks uit de lucht haalt, in plaats van uit de grond. Per hectare heeft soja een enorme opbrengst.”

Daarom is soja volgens Heijink één van de oplossingen voor veel nijpende wereldproblematiek: “Als je als mensheid goed en goedkoop wilt blijven eten, ruimte nodig hebt om te wonen te werken en te recreëren en daarnaast ook nog een groot deel van de aarde wilt blijven koesteren als natuur, en dus zo weinig mogelijk grond wilt opofferen aan de landbouw, dan is soja een uitkomst.”

Als beleidscoördinator houdt Heijink zich bezig met de verduurzaming van agrogrondstoffen, met de nadruk op soja en palmolie. “Ik heb collega’s die zich bezig houden met andere grondstoffen, zoals cacao en koffie”.

Bewustwording creëren

Het gaat om grondstoffen die niet in Nederland worden verbouwd, maar waar wel veel om te doen is, vanwege bijvoorbeeld kinderarbeid in het geval van cacao, en de schending van landrechten, ontbossing, milieuproblematiek en genetische modificatie in het geval van soja.

“Er zijn ook agrogrondstoffen waar we ons niet of incidenteel mee bezighouden”, zegt Heijink, “zoals rijst en katoen, terwijl ik niet zou durven beweren dat daar geen problemen aan kleven.” De reden is dat in Nederland maatschappelijk veel minder aandacht voor rijst en katoen is dan voor soja en palmolie, legt Heijink uit. “Maar daarnaast speelt ook de grootte van de handelsstromen een rol. Wat palmolie betreft, gebruikt Unilever bijvoorbeeld circa vier procent van de wereldwijde productie. Daar kunnen we als Nederland om die reden meer bereiken dan bijvoorbeeld op het gebied van duurzame rijst.”

“We richten ons dus primair op grondstoffen waarvan we denken dat we invloed kunnen uitoefenen op de productie ervan. Bijvoorbeeld omdat de Nederlandse havens en het Nederlandse bedrijfsleven er een belangrijke rol in spelen”, aldus Heijink.

Nu is het Nederlandse aandeel in de sojaconsumptie nog kleiner dan dat van palmolie. Ons land importeert tussen de anderhalf en twee procent van de wereldwijd geproduceerde soja. Daarvan gaat een groot deel Nederland meteen weer uit, dus per saldo blijft er niet eens een procent van de wereldhandel over. Toch weet Nederland bewustwording te creëren in de rest van de wereld, waar het de sojaproductie betreft.

Ronde Tafel voor Verantwoorde Soja

“Als Nederland alleen hebben we niks te betekenen. Historisch gezien, vanwege bijvoorbeeld onze havens en onze inzet op verantwoorde productie van grondstoffen, heeft ons land altijd een belangrijke rol gehad, maar inmiddels zijn we een snotje in de oceaan”, aldus Heijink. We kunnen als overheid andere landen niet voorschrijven hoe hun sojaproductie dient plaats te vinden”, zegt Heijink. “Maar op dit vlak zijn we sowieso geen voorstander van wetten en regels, want dat vergt veelal een proces van jaren en jaren. Bovendien laten sojaproducerende landen zich niet graag door andere overheden de wet voorschrijven. Waar ze wél gevoelig voor zijn, zijn de eisen die hun klanten stellen.”

Het beste resultaat krijg je volgens Heijink als bedrijven en maatschappelijke organisaties samen beslissen hoe het moet. Daarom is er steun voor de internationale *Round Table for Responsible Soy* (RTRS), een platform waar het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties als het Wereldnatuurfonds en Solidaridad overleggen over hoe de productie van soja moet plaatsvinden. Door de RTRS is in 2010, met een eenmalige bijdrage van de Nederlandse overheid, een mondiale standaard voor duurzame soja ontwikkeld. “Een balans tussen wat het bedrijfsleven en de organisaties acceptabel vinden”, aldus Heijink.

Kort gezegd is soja volgens de standaard van de RTRS geteeld met aandacht voor het behoud van waardevolle bossen, biodiversiteit, verantwoord gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, goede arbeidsomstandigheden en respect voor lokale landrechten. Nederlandse bedrijven die soja importeren en/of verwerken hebben met elkaar afgesproken dat alle in Nederland geïmpor-

teerde soja in 2015 voldoet aan die principes. Nederland is wat dit betreft, legt Heijink uit, echt een pionier. “Geen enkel ander land heeft op dit moment die ambitie op die manier publiekelijk vastgelegd.”

China beïnvloeden

Maar hoe krijgt Nederland de rest van de wereld zover? “Bij soja is er sprake van een steeds eenzijdiger handelsstroom van Zuid-Amerika naar China”, aldus Heijink. “De jaarlijkse toename van de Chinese sojaimport is al enkele jaren groter dan de totale Nederlandse vraag. Dus als je in Zuid-Amerika iets voor elkaar wilt krijgen op het gebied van duurzame soja, moet je ook proberen China te beïnvloeden.”

Nu begint ook China steeds meer de noodzaak in te zien van een schoon milieu in eigen land en van duurzame productie. “Daarbij, Chinezen zijn gevoelig geworden door recente schandalen op het gebied van voedselveiligheid. Dát zou ook een ingang kunnen zijn voor Chinese eisen aan duurzame productie”, meent Heijink. “Nu heeft Nederland een goede naam in China als het om landbouw gaat, dus adviezen op dat gebied worden wel serieus genomen.”

Op de Chinese ambassade is daarom al twee keer een groot seminar georganiseerd over duurzame soja. “Daarbij hebben we vertegenwoordigers van de RTRS en van belangrijke Chinese bedrijven en organisaties uitgenodigd”, aldus Heijink. “En vorig jaar waren we in Brazilië op de Rio 20 Plus-bijeenkomst, waar Ben Knapen een presentatie heeft gehouden over onze aanpak van de verduurzaming van grondstoffen. Zonder de illusie te hebben dat de

wereld er daardoor morgen heel anders uitziet, maar je moet ergens beginnen.” Om op het gebied van duurzaamheid iets te bereiken, moet je *realpolitik* bedrijven, meent Heijink: “Zoeken waar de producenten en de consumenten zitten en hoe we die kunnen beïnvloeden. Dat is een beetje een zoektocht.”

Genetische modificatie

Naast de sociale conflicten en de milieuproblemen is er bij soja nog een extra complicerende factor: soja is meer en meer genetisch gemodificeerd, wat voor een groot aantal mensen, en in elk geval in de EU, nog steeds een taboe is. Genetisch gemodificeerde soja wordt nu nog als niet-duurzaam gekwalificeerd.

Heijink heeft daar kanttekeningen bij: “WUR-onderzoek toont aan: Er bestaat zeer onduurzame conventionele soja, die zeer zware landbouwgiften nodig hebben en daarnaast bestaat er ook zeer duurzame, maar genetisch gemodificeerde soja, waarmee je de natuur spaart en het voedseltekort bestrijdt, maar die in de EU tóch als onduurzaam geldt.”

De meeste soja komt uit Noord-Amerika, en die is vrijwel honderd procent genetisch gemodificeerd. Wat er dus hier aan sojaproducten in uw boodschappenmandje terecht komt, komt voornamelijk uit een land als Brazilië, waar de teelt van genetische gemodificeerde soja ook sterk toeneemt, maar nog wel steeds voor circa twintig tot 25 procent ongemodificeerd is. “Dat wordt dus steeds lastiger vol te houden”, waarschuwt Heijink. “Je zult dan ook moeten accepteren dat soja steeds duurder wordt.”

- Soja is een eenjarig gewas dat een eetbare boon oplevert met een hoog gehalte aan eiwitten (40 - 50 procent) en olie (20 procent).
- Door de gunstige aminozuursamenstelling is soja een goede eiwitbron voor menselijke voeding en is sojaschroot (een bijproduct van sojaolie) zeer geschikt als diervoeder.
- Het grootste gedeelte van de mondiale sojaproductie wordt gebruikt voor veevoer.
- Van de totale wereldproductie aan sojabonen is circa 80 procent bestemd voor sojaschroot en 20 procent voor sojaolie.
- Nederland verbruikt zelf nog circa 1.7 procent van de mondiale sojaproductie.
- Voor de productie van hoogwaardige diervoeders in Nederland is de import van soja zeer belangrijk vanwege onder andere het verbod van diermeel door de BSE-crisis.

● ● ● ● ● ● *Het haalde deze zomer zelfs het Nederlandse nieuws: de Argentijnse regering roept haar landgenoten op geen tomaten meer te eten. Een tekort dreigde, net als een paar maanden eerder gebeurde met tarwebloem. Een tekort aan tarwebloem en tomaten in landbouwland Argentinië? Hoe kan dat in een land waar een aanzienlijk deel van de bevolking nazaat is van immigranten uit pizza-liefhebbend Italië?*

Landbouwsector op de korrel

Hoe in Argentinië tarwe terrein verliest aan soja

De wereld op z'n kop! Een eeuw geleden was Argentinië al de graanschuur van de wereld, het afgelopen seizoen kende de laagste tarweoogst in de afgelopen 100 jaar. Terwijl de sojaproductie toeneemt. Een kijkje in de Argentijnse graansector, die meer last heeft van de onvoorspelbaarheid van het overheidsbeleid dan van de grillen van het weer.

Het zijn onvoorstelbaar grote hoeveelheden: een totale productie van granen en oliehoudende zaden die de 100 miljoen ton overstijgt. Dat zijn heel veel vrachtschepen vol die vanuit de haven van Rosario naar Rotterdam of China varen. De afgelopen oogst bestond uit 48 miljoen ton sojabonen en 25 miljoen ton maïs, recordhoeveelheden mede dankzij de aan het begin van het groeiseizoen uitbundig gevallen regen. Maar ondanks die regen was de tarweoogst met 8,5 miljoen ton de laagste in de afgelopen eeuw. Ter vergelijking: 10 jaar geleden bedroeg de tarweoogst nog 14,5 miljoen ton. Sorghum, zonnebloem, gerst en haver zijn andere commodities die het plaatje compleet maken.

Om de huidige productieontwikkeling te begrijpen en toekomstige oogstverwachtingen te kunnen maken, is het noodzakelijk te duiken in het Argentijnse overheidsbeleid dat

meer weg heeft van anti-inflatiepolitiek dan van doordacht landbouwbeleid. Omdat het land al jaren geteisterd wordt door een inflatie die tussen de 25% en 30% per jaar schommelt, heeft de regering van Cristina Fernandez de Kirchner (CFK) een opeenstapeling van maatregelen getroffen die proberen de inflatie te beteugelen. Overigens zonder veel succes. Zo zijn er exportquota, niet alleen voor (rund)vlees, maar ook voor tarwe en maïs, om voldoende aanbod op de binnenlandse markt te garanderen. Jaarlijks bepaalt de regering hoeveel er mag worden geëxporteerd. Toen er 2 jaar geleden extreme droogte heerste en oogsten tegen zouden vallen, besloot de regering ineens tijdens het groeiseizoen die toegestane exporthoeveelheden maïs en tarwe naar beneden bij te stellen. Tot frustratie van de boeren. Omdat er geen exportquotum is voor soja, weet de boer waar hij aan toe is. Hij moet dan wel een forse exportheffing betalen - over de exportwaarde van soja betaalt de Argentijnse boer een heffing van 35%, voor maïs staat die heffing op 20% - maar de exporthoeveelheid soja is niet beperkt. Naast de economische berekening van opbrengsten minus kosten, zijn het vooral de overheidsmaatregelen in Argentinië die een belangrijke afweging spelen in de bedrijfs-

Soja lossen, zo doe je dat.

voering van de boer. De exportheffing op sojaolie is met 32% iets lager dan de heffing op export van de hele sojaboon, zodat er in de haven van Rosario grote crushing-installaties staan waar de sojaboon wordt gemalen en sojaolie van sojameel wordt gescheiden. De afgelopen jaren zijn miljarden geïnvesteerd in uitbreiding van de productiecapaciteit van biodiesel uit sojaolie, maar als gevolg van een reeks overheidsmaatregelen wordt een groot deel van die capaciteit nu niet benut.

Melkkoe

Exporthellingen op vrijwel alle agrarische producten zijn de belangrijkste inkomstenbron voor de regering CFK, die sinds het faillissement in 2001 niet meer kan lenen op de internationale kapitaalmarkt. De landbouwsector als melkkoe voor de regering. Ondanks die heffingen is de Argentijnse soja nog steeds concurrerend ten opzichte van grote broer Brazilië. Dat komt vooral vanwege de efficiëntere logistiek: de meeste soja wordt verbouwd in een straal van 300 km rondom de haven Rosario, terwijl vele productiegebieden van Brazilië op meer dan 1.000 km van overvolle havens liggen. De productie van soja en maïs vindt plaats zonder te ploegen. Deze *siembra directa* (directe inzaai) bespaart tijd en dieselolie en zorgt eveneens voor minder CO₂-uitstoot uit de grond. De overkoepelende organisatie van boeren van directe inzaai, AAPRESID, heeft dan ook duurzaamheid als een van haar belangrijkste speerpunten. Overigens is het gebruikte zaaizaad allemaal genetisch

gemodificeerd (ggo-zaad), want dat is integraal onderdeel van de Argentijnse duurzame productiemethode. Het aantal hectares dat gecertificeerd wordt onder het label van de Round Table for Responsible Soy, (RTRS) waarvan het secretariaat in Buenos Aires is gevestigd, neemt gestaag toe. Alex Ehrenhaus, onlangs gekozen als voorzitter van de RTRS, is eveneens Argentijn én werkzaam voor producent Los Grobo.

AAPRESID heeft daarnaast een eigen certificering systeem: Agricultura Certificada. Dat gaat niet per commodity, maar geldt voor het hele bedrijf. Om de boer niet nodeloos op kosten te jagen, hebben RTRS en AAPRESID afgesproken dat beide schema's op elkaar worden afgestemd, zodat een boer in één keer voor beide labels gecertificeerd kan worden.

Boer zonder grond

In Argentinië is het gebruikelijk dat een aanzienlijk deel van de graanproductie afkomstig is van gehuurde gronden. Deze zogeheten *pools de siembra* (letterlijk: zaaigroepen) zijn in de jaren 90 ontstaan en in enkele gevallen uitgegroeid tot grote bedrijven die zelfs ver buiten de landsgrenzen actief zijn. Sommigen zijn ondertussen aan de beurs van New York of Sao Paulo genoteerd. De *pools de siembra* zijn groepen kapitaalcrachtigen die grond huren, net als zaai- en oogstmachines en agronomen die het veldwerk doen. Door de grote omvang en de ver doorgevoerde specialisatie heeft men schaalvoordelen bij de aankoop van inputs

als zaden, gewasbeschermingsmiddelen, diesel en kunstmest en bij de verkoop van de oogst. Zo nodig leent de groep het noodzakelijke werkkapitaal. Risico's worden professioneler beheerd dan bij de 'traditionele' boeren. Klimaatrisico's worden gemitigeerd door geografische spreiding van de productie en prijsrisico's door middel van geavanceerde hedging-instrumenten. De groep verdeelt na afloop van de oogst -naar rato van deelname- de opbrengst. Het zijn geen typische boeren, het zijn voornamelijk managers van (huur) contracten die dat veelal vanuit het dichtbevolkte Buenos Aires regelen. De grootste boer van Argentinië bezit dus geen grond. De multinationale zadenbedrijven zoals Syngenta en Monsanto zijn natuurlijk in graanland Argentinië aanwezig, maar ook het Nederlandse Nidera. Voor het groothandelsbedrijf uit Rotterdam is Argentinië altijd belangrijk geweest. Al in 1929 was Nidera in Argentinië actief; het ontleent zelfs de 'A' uit de bedrijfsnaam aan de beginletter van dit Zuid-Amerikaanse land. Aanvankelijk hield het bedrijf zich vooral bezig met de handel in granen, maar sinds 1988 is er in Argentinië een onderzoeksdienst die nieuwe zaden ontwikkelt voor maïs, soja, zonnebloem, tarwe, sorghum en haver. Nidera kent de laatste jaren een sterke groei, vooral door de toename van de sojaproductie. De winstgroei met dubbele cijfers in 2012 in Argentinië van Nidera, dat ook lid is van de Ronde Tafel voor Verantwoorde Soja, staat in schril contrast tot de kwakkelende economie in Europa. Een misschien nog grotere invloed op de Argentijnse graanproductie hebben de

Nederlandse financiële instellingen die actief zijn in financiering van de graansector. ING, Rabobank, ABN-AMRO en ontwikkelingsbank FMO hebben allen een aanzienlijke portefeuille in de Argentijnse graanteelt. Het is maar weinig mensen bekend dat deze grote Nederlandse financiers zo'n belangrijke rol hebben in de voor Argentijnse staatskas cruciale productie van commodities.

Vooraf doorgaan

Als de Argentijnse regering de landbouwsector zo op de korrel heeft, waarom zaait de boer dan toch elk jaar weer in? Waarom stopt hij daar niet mee? Omdat -ondanks alles- het land nog steeds voldoende comparatieve voordelen heeft in de productie en transport van commodities. Dat zal de komende decennia nog wel zo blijven. De Duitse directeur van de in Argentinië gevestigde Claas-fabriek, waar maaidorsers worden gebouwd, ziet de toekomst daarom niet zo somber in. "Wat er ook gebeurt, Argentinië zal tot in lengte van dagen granen en oliehoudende zaden blijven produceren. Er zal hier altijd vraag naar onze machines blijven."

De totale oppervlakte akkerland neemt niet meer zo hard toe, maar het aandeel van soja zal verder groeien ten koste van de productie van andere granen. Martin Fraguio, voorzitter van de overkoepelende organisatie van maïsproducenten MAIZAR, bevestigt dat. "Ongeveer de helft van het landbouwareaal wordt gehuurd. De huurprijzen zijn de afgelopen jaar hard gestegen. Hoewel dat nu

iets omlaag gaat zal het moeilijk zijn om op die aangehuurde gronden rendabel maïs te verbouwen."

De komende weken zal worden ingezaaid voor de oogst 2013/14. De laatste ramingen van de graanbeurs van Rosario gaan uit van een vrijwel gelijkblijvend areaal voor tarwe, haver en gerst. De oppervlakte voor maïs zal

naar verwachting 10-20% kleiner zijn dan afgelopen seizoenen, het verwachte exportquotum van 16 miljoen ton ten spijt. Wat er op de vrijgekomen oppervlakte zal worden verbouwd? Juist: soja!

Bart Vrolijk, Landbouwrapad Argentinië

Een Nederlandse boerin in Argentinië

"Ik heb al een zekere leeftijd", zegt de 77-jarige Eva Verkuyl in accentloos Nederlands op haar boerderij in Tres Arroyos, het dorp 500 km ten zuiden van Buenos Aires dat vorig jaar extra bekendheid verwierf na het uitkomen van het door Carolijn Visser prachtig geschreven boek "Argentijnse Avonden". De in Argentinië geboren boerin heeft een bedrijf van 700 hectare. "Mijn moeder was 1 jaar oud toen ze naar Argentinië kwam in 1910, mijn vader was 18 toen hij emigreerde uit Nederland. We waren thuis met zes kinderen". Ruim tweederde van het bedrijf is in gebruik voor graanteelt, de rest is gras/groenvoer voor 175 Hereford vleeskoeien. "Dat vind ik het mooiste, die koeien, dat is mijn hobby. Ik pas veel rotatie toe op mijn bedrijf, dat is beter voor de grond". De tarwe, haver en gerst zaait ze zelf, soja en zonnebloemen worden gezaaid door de loonwerker, die ook alle oogstwerkzaamheden doet. "Mijn bedrijf is middelgroot, maar gezien de hoge kosten te klein om eigen oogstmachines te hebben. Mijn nichtje doet de administratie, want de laatste tijd heb je veel papierwerk, maar verder neem ik zelf alle beslissingen", aldus een energieke mevrouw Verkuyl. De oogst gaat allemaal naar de door Nederlanders opgezette coöperatie Alfa, die april jl. haar 75-jarig jubileum zag opgeluisterd door de Nederlandse ambassadeur Hein de Vries, die een felicitatiebrief van staatssecretaris Sharon Dijksma overhandigde aan de voorzitter van de coöperatie Juan Ouwerkerk. "Soja is veel goedkoper om te zaaien dan de granen, en met de huidige hoge prijzen aantrekkelijk. Maar toch zaai ik niet alleen maar soja. Ik ben misschien een beetje conservatief, maar als het zo door gaat is er straks niet meer genoeg tarwe. Dus dat blijf ik produceren. De opbrengsten dit jaar zijn heel goed, maar je moet elke dag goed naar de prijzen kijken. De economie is zo wispelturig."

• • • • • *Het Comité, voluit de Koninklijke Vereniging Het Comité van Graanhandelaren, is gevestigd te Rotterdam en de brancheorganisatie voor de Nederlandse graansector in brede zin. Matthé Vermeulen en Alex Blonk over de spilfunctie van ons land in de internationale graanhandel.*

Matthé Vermeulen en Alex Blonk:

“Een wereldwijd gelijk speelveld is noodzakelijk”

Het Comité ontstond een kleine 150 jaar terug vanuit de behoefte om de handel in graan te structureren en beter te organiseren. Matthé Vermeulen, voorzitter: “Er werd toen veel ‘gecowboyd’ en omdat dit onwenselijk was, zijn we toen gaan werken met standaardcontracten waarmee onderling afspraken werden vastgelegd. Dat is nog steeds de basis van ons bestaansrecht, naast zaken als belangenbehartiging, het beheer van een arbitrage-instituut en onze cursus graanhandel.” In die contracten is gespecificeerd aan welke eisen de handel in graan moet voldoen; van aanlevering via kwaliteit tot en met betaling. Arbitrage was vroeger belangrijker; per jaar zijn er nog maar circa tien arbitrages. Kennelijk werken de standaardcontracten goed.

vereniging telt 150 leden uit de gehele graanketen. Naast de handel, zijn dat producenten en verwerkers van grondstoffen, laboratoria, expediteurs, graanfactoren, verzekeraars en banken, en makelaars.

Gelijk speelveld

Alex Blonk, vice-voorzitter, en Matthé Vermeulen geven aan dat veel van hun activiteiten op het gebied van belangenbehartiging in het teken staan van één doel: het creëren van eerlijke concurrentie, door een gelijk speelveld voor de hele wereld. Het Comité levert daarvoor input langs twee wegen. Nationaal, via het ministerie van EZ, en internationaal / in Europees verband via de Europese koepelorganisatie van dit soort verenigingen in Brussel.

Matthé Vermeulen en Alex Blonk, voorzitter respectievelijke vice-voorzitter van Het Comité.

De organisatiegraad van de sector in Het Comité is hoog: circa 90% van de Nederlandse graanhandel is lid. De

Eén kwestie – van lange adem – waarbij dat gelijke speelveld aan de orde is, is GGO’s (genetisch gemodificeerde organismen). Er

is nu sprake van een asynchroon toelatingsproces. De Verenigde Staten en de Europese Unie toetsen allebei. Alleen doet de VS daar gemiddeld negen maanden over en de EU drie jaar. Dit zorgt voor allerlei complicaties in het handelsverkeer. Vermeulen: “Kijk, liefst hebben wij een situatie waarin Europa, Noord-Amerika en Zuid-Amerika hierin gelijk op gaan. Op dit moment werken onze leden om deze situatie heen, door bijvoorbeeld een product uit een andere regio te importeren. Maar efficiënt is het niet. In het slechtste geval duurt toetsing door de EU tien jaar!” Blonk vult aan: “Bovendien is het zo dat je in de EU moet aantonen dat het veilig is, terwijl je in de VS moet bewijzen dat het schadelijk zou kunnen zijn. Dat zijn twee verschillende benaderingen, en de laatste is natuurlijk veel gemakkelijker.”

Prioriteiten

Pratend over wat Het Comité beleidsmatig verder bezighoudt, volgt de constatering dat er altijd ‘lopende dossiers’ zijn. Blonk noemt specifiek de naderende opheffing van de productschappen. “Onze leden vinden dat erg vreemd. Zeker nu voor het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie een blauwdruk is ontwikkeld, waarin over het productschapsmodel wordt gezegd ‘Dat is zoals het in een EU-land zou moeten’. Dus de EU wil dat breed aanbevelen en invoeren, en wij schaffen het in Nederland af. We zijn druk bezig met de follow-up, in de zin van het vorm geven aan de nieuwe situatie, wanneer de productschappen niet meer bestaan.” Een andere prioriteit die wordt genoemd is het verhogen van het kennisniveau in de graan(handel)sector. Door de Cursus Graanhandel van Het Comité onder andere. Vermeulen geeft aan dat de cursisten ieder jaar overwegend jonge mensen zijn.

‘Onze leden zijn overal waar de actie is’

De internationale markt voor granen is volatiel, d.w.z. onderhevig aan schommelingen in volume en prijs. “De oogstverwachtingen in de belangrijkste productiegebieden Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Australië

en Europa bepalen die factoren. Vorig jaar viel Centraal-Europa zo goed als weg, en was er enorme droogte in Zuid-Amerika. West-Europese graanboeren hadden toen een mooie prijs en de handel heeft veel kunnen exporteren”, aldus Vermeulen.

Nederlandse handelaren in graan – de leden van het Comité – doen het goed op de wereldmarkt. Blonk: “Die zitten overal ‘waar de actie is’, zoals nu in China. Daar gebeurt het ook voor ons momenteel. Tegelijkertijd zie je dat de grote wereldspelers op ons terrein allemaal nog steeds in Rotterdam gevestigd zijn. Natuurlijk inmiddels met kantoren over de gehele wereld, maar toch. Het draagt bij aan de positie van Rotterdam als spil in deze markt. Vroeger was Oekraïne de graanshuur van de wereld. Dat potentieel is er nog. Leden van ons zijn ook daar bezig om de opbrengst per hectare verbeteren.”

Kent China ook risico’s? Vermeulen: “Daar is nog geen organisatie als de onze. Wij hebben een zustervereniging die internationaal verantwoordelijk is voor de contracten. Die is wel bekend in China, maar het is

bijvoorbeeld een stuk lastiger om je contracten goed afgewikkeld te krijgen. Aan de andere kant merk je wel dat ze leergierig zijn en willen leren van het Westen, zoals in het geval van hét kwaliteitssysteem voor onze handel, GMP+. Men is bezig om dat erkend te krijgen in China.

Dynamischer tijden

Het belang van een goed functionerende brancheorganisatie die de graanhandel adequaat faciliteert, is in deze steeds veranderende tijd groter dan voorheen. Ten tijde van fortress Europe (vóór de interne markt, red.) was Rotterdam nog een fysiek knooppunt voor de handel in deze producten. Nu is er nog steeds een groot handelsvolume, alleen komt nog maar 10% daadwerkelijk ons land binnen. Blonk: “Er was toen veel import van tapioca. Door lagere prijzen is het gebruik van graan, en dan eerst en vooral tarwe en maïs flink toegenomen. Van tapioca wordt nu biobrandstof gemaakt. Graan is een veel internationaler product. Het wordt overal verbouwd en het gaat overal naartoe.”

Hans van der Lee

●●●●●●●● *Brazilië heeft een dynamische landbouwsector die een belangrijke rol speelt in de economie van het land. De Braziliaanse agribusiness draagt voor ongeveer een kwart bij aan het bruto nationaal product. Van de totale beroepsbevolking is 15,7% werkzaam in de primaire landbouwsector. Productie en belang van soja, suikerriet en maïs nemen in Brazilië steeds verder toe. Op dit moment nemen deze drie gewassen samen 61% van de bruto productiewaarde van de 20 belangrijkste gewassen in Brazilië voor hun rekening.*

Hoge opslagkosten en slechte infrastructuur

Brazilië produceert meer soja en maïs dan ze aankan

De brutoproductiewaarde van soja is \$ 36,1 miljard, ofwel bijna 30%. Suikerriet komt met \$ 21,5 miljard op de tweede plaats en maïs met \$ 16,6 miljard op de derde plaats. Veel aandacht dus voor soja, suikerriet en maïs. Opvallend is dat agrogrootmacht Brazilië bij lange na niet voldoende tarwe voor de eigen markt produceert. Sinds jaar en dag is Brazilië een van de grootste importeurs van tarwe: ongeveer een derde van de jaarlijkse landbouwimporten betreft tarwe (2012/2013: \$ 2,13 miljard).

De agribusiness sector speelt ook een belangrijke rol in de handelsbalans van Brazilië: maar liefst 40% van de export betreft landbouwproducten. Dit tegenover slechts 7 á 8% van de invoer. Brazilië neemt wereldwijd 7,3% van de totale landbouwexporten voor haar rekening (cijfers 2011) en is daarmee een belangrijke speler.

Gedurende het jaar juli 2012 – juni 2013 werd er voor een recordbedrag van \$ 100,61

miljard aan landbouwproducten geëxporteerd. In 2007 was dit nog \$ 58,4 miljard. Tegelijkertijd werd voor een bedrag van \$ 16,7 miljard aan landbouwproducten geïmporteerd, wat resulteerde in een overschot op de agrarische handelsbalans van \$ 83,91 miljard. Ten opzichte van de 12 maanden hieraan voorafgaand is de export met 4,2% toegenomen en de import met 2,5% afgenomen.

Er werd voor \$ 7,21 miljard (26,4 miljoen ton) aan maïs geëxporteerd, wat Brazilië tot de grootste exporteur ter wereld maakt. Samen zijn deze vijf sectoren goed voor ruim 77 % van de landbouwexport.

Azië is met \$ 38,6 miljard de belangrijkste bestemming van de landbouwexporten. Azië leverde ook de grootste bijdrage aan de groei van de export. Het aandeel van Azië is nu 38,3%. Azië wordt gevolgd door Europa, dat voor \$ 22,1 miljard aan Braziliaanse agroproducten importeerde, 5% minder dan in het

Bonen planten. © Neil Palmer, CIAT

Brazilië's belangrijkste exportproducten:

- soja (\$ 27,9 miljard)
- suiker/ethanol \$ 16,51 miljard)
- vlees (\$ 16,35 miljard)
- waarvan:**
- 3,64 miljoen ton kip (\$ 7,49 miljard)
- 1,37 miljoen ton rund (\$ 6,13 miljard)
- 548 duizend ton varkensvlees (\$ 1,43 miljard)
- hout- en bosbouwproducten zoals papier en cellulose (\$ 9,2 miljard)

jaar daarvoor. Het aandeel van de EU in de landbouwexporten van Brazilië bedraagt nu 22%. China is het belangrijkste exportland. Ongeveer 20% van de totale Braziliaanse export gaat naar China. Er werd voor \$ 20,3 miljard naar dit land geëxporteerd, 3,8% meer dan het voorafgaande jaar. Nederland staat met \$ 6,75 miljard na de VS op de derde plaats. Bijna 8% van de Braziliaanse export gaat richting de VS en zo'n 7% richting Nederland.

Soja

In 2012/2013 bedroeg het soja-areaal 27,72 miljoen hectare, ruim 10% meer dan in het seizoen 2011/2012. Dit vooral onder invloed van de gunstige internationale marktprijzen. De soja-productie bedroeg 81,46 miljoen ton, een stijging van 22,7% ten opzichte van het voorgaande jaar. Mato Grosso en Parana zijn de belangrijkste productiestaten (samen 48% van de productie), gevolgd door Goias en Rio Grande do Sul (samen goed voor bijna 26% van de productie). De 'agrarische productiegrens' is inmiddels opgeschoven van het Centrum-Westen naar het Centrum-Noordoosten van het land, naar de regio Matopiba (Maranhao, Tocantins, Piaui en Bahia). Daar wordt inmiddels 8,4% van de soja geproduceerd. De gemiddelde productiviteit bedraagt 2651 kg/ha. In het Centrum-Westen, Zuid-Oosten en het Zuiden ligt productiviteit rond de 3000 kg/ha.

Hoewel het areaal met soja sinds medio jaren 70 fors is uitgebreid van 7 miljoen hectare tot 28 miljoen hectare nu, is vooral de toegenomen productie door stijgende productiviteit indrukwekkend: van 12 miljoen ton toen naar 84 miljoen ton nu.

In 2012/2013 werd er voor \$ 27,49 miljard aan soja geëxporteerd. China is veruit de belangrijkste afzetmarkt.

Mais

In 2012/2013 bedroeg het maïsareaal (eerste en tweede oogst samen) 15,84 miljoen hectare. Dat is een stijging van 4,4% ten opzichte van de voorgaande periode. De maïsproductie bedroeg 79,08 miljoen ton (34,84 miljoen ton eerste oogst, 44,24 miljoen ton tweede oogst), een stijging van 8,4% ten opzichte van de voorgaande periode. De belangrijkste productiestaten voor de eerste oogst (safra) zijn Rio Grande do Sul, Mato Grosso en Parana. Voor de tweede oogst (safrinha) zijn dit Mato Grosso, Parana en Mato Grosso do Sul. De productiviteit van de eerste oogst bedraagt gemiddeld 5 ton per hectare, variërend van 1737 ton per hectare in het Noordoosten tot 7663 ton in het Centrum-Westen. De productiviteit van de tweede oogst bedraagt gemiddeld 4,9 ton per hectare, variërend van 2651 kilogram per hectare in het Noordoosten tot 5215 kilogram per hectare in het Centrum-Westen.

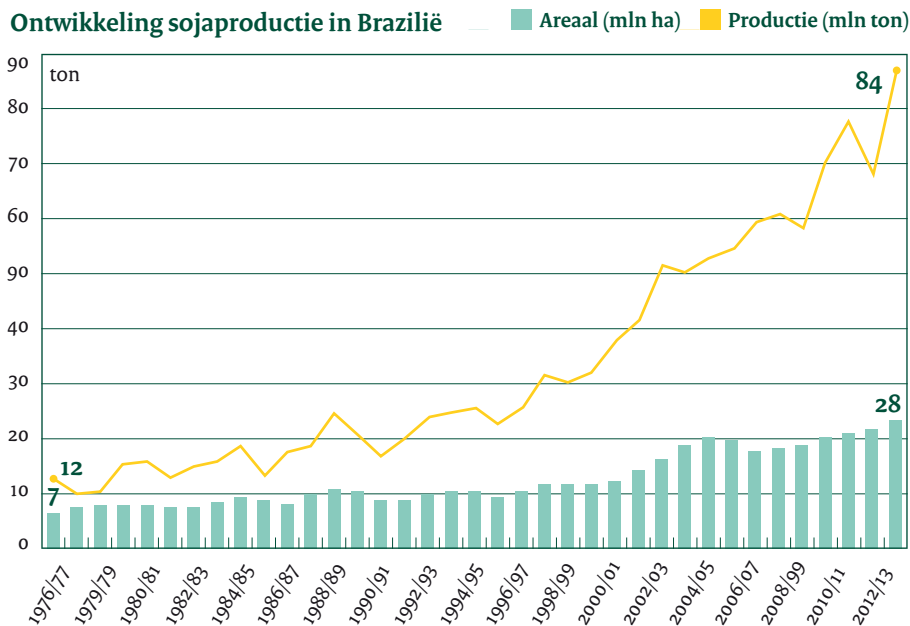
De balans van vraag en aanbod van maïs zag er aan het einde van het seizoen 2012/2013 als volgt uit: voorraad 5,87 miljoen ton, productie 79,08 miljoen ton, nationale consumptie 52,05 miljoen ton, import 300 duizend ton, export 15 miljoen ton, eindvoorraad 18,19 miljoen ton.

Van de totale productie wordt 67% op de binnenlandse markt geconsumeerd. Belangrijkste bestemming is de pluimvee- en varkenshouderij: veevoer dus (circa 45 miljoen ton). Vrijwel de gehele eerste oogst is bestemd om aan de lokale vraag te voldoen. De pluimvee- en varkenshouderijsectoren hebben erg onder de hoge graanprijzen van 2011/2012 geleden.

De ontwikkeling van de logistiek en infrastructuur heeft geen gelijke tred gehouden met de stijgende landbouwproductie, vooral in het Centrum-Westen van het land. De export van maïs loopt tegen een plafond aan, door problemen met logistiek en infrastructuur en hoge soja-exporten. Soja en maïs concurreren met elkaar om vanuit het Centrum-Westen te worden afgevoerd en geëxporteerd.

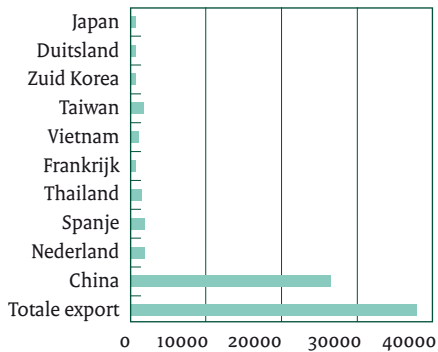
In 2013 is het beeld anders. De productie in het zuiden van het land heeft zich hersteld en in de VS gaat men een recordoogst tegemoet. Maar in 2012/2013 is er in de deelstaat Mato Grosso wederom sprake van een recordoogst maïs (tweede oogst). Het Centrum-Westen, dat een belangrijk productiegebied is, heeft een groot tekort aan opslagcapaciteit. Op dit moment bedragen de opslagkosten voor een

Ontwikkeling sojaproductie in Brazilië

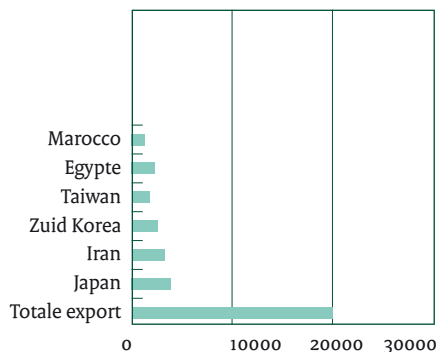

Bron: Landbouwafdeling Brasilia

Exportbestemmingen soja (bonen) ■ 2012/2013 (x1000 ton)

Export maïs ■ 2012 (x1000 ton)

Nb: Nog geen export naar China mogelijk vanwege ontbreken fytosanitair akkoord.

Bron: Landbouwfederatie Brasilia

zak maïs van 60 kilogram maar liefst 20% van de opbrengst. De internationale prijs van maïs is sinds begin dit jaar al met meer dan 27% gedaald en de kopers zijn niet genegen om extra geld neer te tellen om het product uit Mato Grosso, wat meer dan 2000 km van de belangrijkste havens ligt, weg te krijgen. Door het gebrek aan opslagfaciliteiten zijn de producenten gedwongen hun maïs onder de kostprijs te verkopen. De overheid springt bij met subsidies om de prijzen te ondersteunen maar dit lost het probleem van onvoldoende opslagcapaciteit en transportproblemen niet op.

ting plaatsvinden door met name het in gebruiknemen van gedegradeerd grasland, maar ook door het in gebruikname van nieuwe gebieden.

Voor wat maïs betreft is de verwachting dat het maïs-areaal zal toenemen van 15,7 miljoen hectare nu tot 16,7 miljoen hectare in 2022/2023 (+ 6,3%). Het is niet nodig om hiervoor nieuw areaal in cultuur te brengen omdat de meeste grond uit het bestaande akkerbouw areaal zal vrijkomen. De binnenlandse consumptie zal min of meer gelijk blijven. De export zal van 18 miljoen ton in 2013 naar 24,74 miljoen ton in 2022/2023 toenemen, zo is de verwachting van het Braziliaanse ministerie van Landbouw.

Voor wat de export betreft zullen soja en maïs voorlopig met elkaar blijven concurreren om infrastructurele en logistieke voorzieningen. De regering heeft wel investeringen aangekondigd in opslagcapaciteit en infrastructuur maar dit zal niet van vandaag of morgen gebeuren. Als het al van de grond komt.

Landbouwfederatie Brasilia

Vooruitzichten

Het soja areaal en daarmee de soja productie zal zich de komende jaren in de nieuwe regio in het Centrum Noordoosten van het land nog sterk uitbreiden. In Parana – waar geen “nieuwe” grond beschikbaar is - zullen andere teelten door soja worden vervangen. In Mato Grosso zal expansie naar verwach-

Bronnen

Ministério de Agricultura, Pecuária e Abastecimento www.agricultura.gov.br
Companhia Nacional de Abastecimento www.conab.gov.br
Acompanhamento da Safra Brasileira-Grãos- Safra 2012/2015 - Decimo Levantamento- Julho 2013, CONAB
Projeções do Agronegócio – Brasil 2012/2013 a 2022/2023, Ministério de Agricultura, Pecuária e Abastecimento
USDA/FAS GAIN Reports (Grain and Feed Annual, Oilseeds and products Annual)

GMO's

GMO's hebben een snelle grote vlucht genomen in Brazilië. In 2011/2012 was 28% van het soja areaal bebouwd met non-GMO soja (7 miljoen hectare van de 25 miljoen hectare in totaal). Voor maïs was dit 34% (5,1 miljoen hectare van de 15,2 miljoen hectare in totaal). Voor soja komt dit neer op 46,2 miljoen ton GMO soja, 13,5 miljoen ton gecertificeerde non-GMO soja en 6,7 miljoen ton non-GMO soja dat niet wordt gescheiden maar gemixt met GMO-soja. (Info via ABRANGE, Associação Brasileira dos Produtores de Grãos Não Geneticamente Modificados).

Duurzaamheid & Certificering

Het duurzaamheidsvraagstuk wordt waar het Brazilië betreft vooral gekoppeld aan de (illegale) ontbossing in de Amazone. Daarbij krijgen vooral de rundveehouderij en sojaproductie veel aandacht. Met ook een toenemende bezorgdheid over klimaatverandering en het behoud van biodiversiteit in Brazilië, zijn door zowel de overheid als private sector inmiddels diverse activiteiten ontplooid om illegale ontbossing tegen te gaan. Zoals bijvoorbeeld realtime monitoring van de ontbossing, de lijst van het milieuagentschap IBAMA met gebieden onder embargo, het rurale milieu kadaster en het soja-moratorium.

De VS scoort zowel wat betreft productie, als de export en de import hoog op de wereldwijde ranglijst. Die positie heeft het land niet in het minst te danken aan een drietal bedrijven: Archer Daniels Midland (ADM), Bunge en Cargill. De vierde belangrijke speler die in dit rijtje thuishoort is het Franse Louis Dreyfus. De getallen spreken:

Dossier VS: het land van ABC en 'n beetje D

Hoe de VS vooraanstaand is in de wereldwijde handel in landbouwgrondstoffen

1. Productie

De VS neemt op het terrein van de productie van landbouwgrondstoffen internationaal een vooraanstaande positie in. De belangrijkste landbouwgrondstoffen qua productie-waarde zijn wereldwijd volgens FAO-statistieken achtereenvolgens*: rijst (12), melk (1), rundvlees (1), varkensvlees (2), kippenvlees (1), tarwe (3), sojabonen (1), tomaten (3), maïs (1) en suikerriet (9). In deze

lijst van landbouwgrondstoffen scoort de VS vijf keer het hoogst. De VS neemt bijna 14% van de waarde van de wereldproductie van bovengenoemde 10 belangrijkste landbouwgrondstoffen voor zijn rekening. Relatief hoog is met name het Amerikaanse aandeel in de wereldproductie van maïs (46%) en sojabonen (34%). Zie voor meer details tabel 1.

*tussen haakjes de positie van de VS

Tabel 1. Top 10 landbouwgrondstoffen qua productiewaarde wereldwijd, 2011

Categorie	Wereld in \$ mld	VS in \$ mld	VS Rang	VS aandeel in %
Rijst	187,9	2,3	12	1,2
Melk	181,3	27,6	1	15,2
Rundvlees	168,9	30,3	1	17,9
Varkensvlees	167,0	13,6	2	8,1
Kippenvlees	127,6	24,4	1	19,1
Tarwe	86,3	7,7	3	8,9
Sojabonen	64,1	21,6	1	33,7
Tomaten	58,1	4,7	3	8,1
Maïs	57,4	26,4	1	46,0
Suikerriet	56,6	0,8	9	1,4
Totaal	1155,2	159,4		13,8

Bron: FAO

Tabel 2. Belangrijke exporteurs van landbouwgrondstoffen, 2010

Land	Product	Waarde in \$ miljard
VS	Sojabonen	18,6
Indonesië	Palmolie	13,5
Maleisië	Palmolie	12,4
Brazilië	Sojabonen	11,0
VS	Maïs	10,1
Brazilië	Suiker	9,3
Frankrijk	Wijn	8,4
Argentinië	Sojakoek	8,2
Indonesië	Rubber	7,3
VS	Tarwe	6,8
VK	Gedestilleerde dranken	6,5
Thailand	Rubber	6,0
Brazilië	Kippenvlees	5,8
VS	Katoenlint	5,7
Thailand	Rijst	5,3
Brazilië	Koffie	5,2
Italië	Wijn	5,2
Argentinië	Sojabonen	5,0
Brazilië	Sojakoek	4,7
Frankrijk	Tarwe	4,7

Bron: FAO

Tabel 3. Belangrijke importeurs van landbouwgrondstoffen, 2010

Land	Product	Waarde in \$ miljard
China	Sojabonen	26,2
China	Katoenlint	6,1
VS	Gedestilleerde dranken	5,7
China	Rubber	5,4
China	Palmolie	4,8
Japan	Varkesvlees	4,5
VS	Wijn	4,5
UK	Wijn	4,3
VS	Koffie	4,2
Japan	Maïs	4,0
VS	Bier	3,7
Japan	Cigaretten	3,5
Duitsland	Kaas	3,4
India	Palmolie	3,4
Duitsland	Koffie	3,1
VS	Rubber	2,9
Italië	Cigaretten	2,8
Duitsland	'Food Prep Nes'	2,8
VK	'Food Prep Nes'	2,7
Duitsland	Wijn	2,7

Bron: FAO

2. Export

Op exportvlak komt de vooraanstaande positie van de VS mogelijk nog pregnanter naar voren. Op de lijst van 'major commodity exporters' van de FAO staat de VS bovenaan (tabel 2). Het land was in 2010 (laatste cijfers) de belangrijkste exporteur van sojabonen, maïs, tarwe en katoenlint.

3. Import

Op importvlak scoort de VS hoog op achtereenvolgens gedistilleerde dranken, wijn, koffie, bier en rubber (tabel 3).

4. ABCD

De internationale markt voor granen en oliezaden wordt in belangrijke mate gedomineerd door een viertal handelsbedrijven, waarvan er drie Amerikaans zijn en één Frans. Dit zijn de Amerikaanse bedrijven Archer Daniels Midland (ADM), Bunge en Cargill en het Franse Louis Dreyfus. Deze bedrijven worden als groep ook wel aangeduid als de ABCD-bedrijven. Gezamenlijk controleren deze bedrijven een groot deel van de wereldhandel in agrarische bulk-grondstoffen. Zo zouden zij volgens ingewijden driekwart van de wereldhandel in granen controleren. Deze bedrijven houden zich overigens niet enkel bezig met de fysieke handel in de grote landbouwproducten. Zij opereren van boerderij tot voedselverwerking. Zij verschaffen wereldwijd zaad, kunstmest en landbouwchemicaliën aan boeren en kopen oogsten op en slaan die op in eigen opslagfaciliteiten. Zij opereren als landeigenaren, veehouders, voedselverwerkers, transporteurs, producenten van biobrandstoffen en financiële dienstverleners in de grondstofmarkten. Als zodanig spelen deze – bij het grote publiek relatief onbekende – bedrijven een grote rol in de internationale voedselvoorziening. De 'grote vier' kennen uiteraard ook concurrenten. Bijvoorbeeld de Japanse handelshuizen Mitsubishi en Marubeni, het Zwitserse Glencore, het Singaporese Olam en de Thaise Charoen Pokphand Group. Toch is de ABCD-groep nog steeds leidend, hetgeen ook blijkt uit de volgende nadere detaillering van de vier.

Cargill is de grootste van 'de vier' en is tevens het grootste familiebedrijf in de VS met inkomsten van \$ 134 miljard in 2012. Het bedrijf is opgericht in 1865 in Conover, Iowa, VS, door William Wallace Cargill. Het bedrijf is grotendeels in handen van de families Cargill en MacMillan. Het hoofdkantoor staat in Minnetonka, Minnesota. Cargill opereert wereldwijd. Het bedrijf is niet alleen een grote handelaar in granen en oliezaden in de VS, maar is ook één van de grootste vleesverpakkers, met eigen bedrijven voor pluimvee-, rundvee- en varkensvlees en 'pet foods'. Het bedrijf ontplooit ook activiteiten in diervoeding, maïs, gerst, sorghum, plantaardige oliën, katoen, suiker, olie, financiële handel, farmaceutische en medische producten, verkoop van gewasbeschermingsmiddelen, biobrandstoffen, oliën en smeermiddelen, en vele andere industriële producten. Cargill heeft 142.000 werknemers, verspreid over 66 landen. Dochterbedrijven kopen en verwerken graan en rundvlees in Australië, soja in Brazilië en Argentinië, palmolie en diervoer in Maleisië, palmolie en cacao in Indonesië, graan, oliezaden, kolen, en financiële diensten in Zuid-Afrika, katoen in Oezbekistan, cacao in Ghana, en nog veel meer.

In Nederland heeft het bedrijf circa 2.400 werknemers in dienst. De activiteiten richten zich hier op overslag van bulkcargo's, verwerking van cacao, diervoeding, handel en verwerking van granen en oliezaden, moutproductie, plantaardige olieraffinage, verwerking voorgekookt pluimveevlees, scheepstransport, productie van verdikkingsmiddelen en emulgatoren en de productie van zetmeel, zetmeelderivaten, zoetstoffen en bio-ethanol.

Archer Daniels Midland (ADM) realiseerde in 2012 een inkomstenniveau van \$ 89 miljard. Het is een beursgenoteerd bedrijf. Het bedrijf is opgericht

in 1902 in Minneapolis, Minnesota, VS, door George A. Archer en John W. Daniëls, maar

groeide pas uit tot een wereldwijde speler in de jaren 70. Het hoofdkantoor staat in Decatur, Illinois. ADM is de derde verwerker ter wereld van oliezaden, maïs, tarwe en cacao. Naast verwerkte voedselproducten produceert het bedrijf voedsel ingrediënten, diervoer, chemicaliën en energieproducten. ADM heeft 265 verwerkingsbedrijven en opereert in meer dan 140 landen. Het concern heeft een personeelsbestand van 30.000 mensen. ADM is onder meer een grote verwerker van sojabonen in Brazilië en een teler van en handelaar in maïs, sorghum en landbouwchemicaliën. Het concern heeft ook faciliteiten voor sojabonen en diervoer in Paraguay, Argentinië en Bolivia. ADM is de grootste verwerker ter wereld van cacao bonen; deze worden betrokken uit Kameroen, Ivoorkust, Ghana en Indonesië. Het bedrijf koopt ook palmolie in Indonesië samen met Wilmar International (ADM is grootaandeelhouder in Wilmar), de grootste handelaar ter wereld in palmolie. ADM is zijn activiteiten in China aan het uitbreiden. Het produceert daar diervoer, ingrediënten en agro-chemicaliën. Het bedrijf is in de VS de tweede producent van bio-ethanol (achter het Amerikaanse POET).

In Nederland heeft ADM bijna 800 medewerkers. De activiteiten hier zijn gericht op de verwerking van cacao en oliezaden.

Bunge is in 1818 opgericht in Amsterdam door

Johann Peter Gotlieb Bunge. Rond 1900 expandeerde het bedrijf richting Argentinië en Brazilië en later naar de VS. Nog slechts recent, in 1999, verplaatste het (inmiddels op Bermuda geregistreerde) concern zijn wereldwijde hoofdkantoor naar de VS (St. Louis, Missouri). Bunge werd in 2001 een beursgenoteerd concern. Het bedrijf is de grootste graanhandelaar in Zuid-Amerika, en de grootste producent van kunstmest in die regio. In 2011 werden inkomsten gerealiseerd van \$ 59 miljard. Bunge heeft wereldwijd 35.000 mensen in dienst, verspreid over 40 landen. Het concern is gespecialiseerd in granen, oliezaden, suiker en ethanol (uit Braziliaans suikerriet). Het is de grootste producent ter wereld van sojaolie. Onder de vele andere activiteiten van Bunge vallen productie en transport van

granen, soja, en eetbare oliën en ingrediënten in Noord-Amerika. Ook is het bedrijf de grootste "originator", verwerker en exporteur van soja in Zuid-Amerika (met name Brazilië en Argentinië). Bunge is zijn activiteiten in China en India sterk aan het uitbreiden. In Nederland heeft het bedrijf nog kantoren in Rotterdam.

Louis Dreyfus (LD) is opgericht in 1851 in Alsace door Léopold Louis Dreyfus. Het hoofdkantoor staat in Parijs, Frankrijk. LD is primair een familiebedrijf (of beter gezegd conglomeraat), waarvan ongeveer 20% van de aandelen in het bezit is van werknemers. Wereldwijd werken er ongeveer 34.000 mensen bij LD. Het bedrijf is aanwezig in meer dan 90 landen. LD genereerde in 2010 \$ 46 miljard aan inkomsten. De tak binnen LD die in landbouwgrondstoffen handelt, LD Commodities, heeft het hoofdkwartier in Nederland (Amsterdam), en is gespecialiseerd in de handel in granen en oliezaden, koffie, suiker, tarwe en rijst. LD Commodities is de belangrijkste handelaar ter wereld in katoen en rijst, en één van de grootste producenten van sinaasappelsap. Het bedrijf is goed voor 15% van de wereldproductie van sinaasappelsap. Daartoe heeft het onder meer 30.000 hectare sinaasappelplantages in Brazilië in eigendom. LD heeft verder een leidende positie in de Braziliaanse ethanolmarkt en is eigenaar van de grootste biodieselraffinaderij in de VS. LD's in energie handelende bedrijven opereren onafhankelijk van LD Commodities en worden gescheiden gemanaged.

*Martin Olde Monnikhof,
Landbouwwaad Washington*

De R&D-vestiging van Nutreco in Boxmeer houdt zich, naast natuurlijk R&D, ook bezig met zaken als kwaliteit, registratie van producten en intellectueel eigendom. Daarnaast heeft de onderneming onderzoeksteams en proeffaciliteiten voor varkens, koeien, kalveren en ingrediënten. En er zijn onderzoekslocaties in Spanje en Canada waar pluimvee, varkens en koeien worden bestudeerd. Een deel van het grondstoffenonderzoek wordt ook in China gedaan. De hoofdvestiging voor visonderzoek is in Noorwegen.

De koe is voor Nutreco een complex dier.

Leo den Hartog (Nutreco):

“Landbouwhuisdieren zijn topsporters”

Leo den Hartog, directeur R&D and Quality Affairs van Nutreco: “We zijn continu bezig met onderzoek om de business van Nutreco te ondersteunen, d.w.z. gericht op de vragen uit de markt en de kansen die we zien in de wetenschappelijke wereld. Wij produceren in 30 landen en handelen in een kleine 100 landen. Nutreco bestrijkt het gehele scala aan producten: van additieven, premixen en concentraten tot compleetvoer en speciaalvoer.”

Nutreco onderscheidt daarbij functionele voeding en kwantitatieve voeding. Dit laatste betreft vooral onderzoek naar de voederwaarde van bestaande en nieuwe grondstoffen en modellen die aangeven hoe dieren gevoerd moeten worden en die de productie voorspellen. Tevens wordt in deze modellen de effecten van voeding op emissies berekend waarmee onder meer wordt getracht op duurzaamheid een slag te maken. Functionele voeding houdt zich bezig met voeding per levensfase/ transitie-moment van een dier. Met aandacht voor zaken als het jonge dier, darmgezondheid, geboorte, spenen, enzovoort.

“Nutreco heeft regionale Application and Solution Centres”, zegt Den Hartog. Deze Application and Solutions Centres zorgen ervoor dat de marktbehoefte met R&D verbonden wordt. We zijn sterk gegroeid in vele landen en je kunt vanuit Nederland niet

overal zijn. Bovendien zijn er cultuur- en taalverschillen. Zo kunnen we wereldwijde kennis lokaal toepassen.”

Waarom soja?

Soja wordt gebruikt voor menselijke consumptie (soja-olie) en voor dierlijke consumptie (sojaschroot). Wat betreft eiwit voor diervoeding is Europa niet zelfvoorzienend; ongeveer 3/4e moet worden geïmporteerd. Den Hartog: “Bij eiwit is de kwaliteit erg belangrijk. Dan is soja een van de beste eiwitbronnen die er zijn. Het eiwitgehalte is hoog, de aminozurensamenstelling is optimaal, het is relatief laag in fosfor enzovoort. Soja kan niet grootschalig worden geteeld in Europa, met uitzondering van Oost-Europa. Maar ook daar slechts in beperkte mate, afgezet tegen de wereldproductie. De Verenigde Staten, Argentinië en Brazilië zijn de grootste producenten. Wij importeren veel uit Latijns-Amerika, waarvan een groot deel bestemd is voor doorvoer. Nederland zelf ‘verbruikt’ 1,5% van het totaal.”

Het Europese bedrijfsleven heeft in 2006 een moratorium afgesproken, waarbij geen soja meer wordt afgenomen uit gebied waar bos is gekapt voor sojateelt. Nutreco is jarenlang voorzitter geweest van de Round Table on Responsible Soy (RTRS) die criteria opstelt voor sojaproductie en gebruik.

Uitdagingen

De focus van Nutreco ligt bij diervoeding op uitbreiding in de opkomende markten in Latijns-Amerika, Rusland, Azië en Afrika. Was de onderneming vroeger in de hele keten actief, met eigen fokkerijen, slachterijen en dergelijke, nu heeft men zich 100% toegelegd op diervoeding, in het bijzonder speciaalvoer. Goed teken van de expansie is de nieuwe fabriek die in Rusland onlangs geopend is.

‘Wel vooroplopen, niet vooruitlopen’

Welk dier stelt Nutreco voor de grootste uitdaging? Den Hartog: “Complex is natuurlijk de koe, met fermentatie in de pens. Kip en vis hebben onze grote aandacht, want die hebben toekomst over de gehele wereld, omdat er geen religieuze aspecten aan vast zitten. De productie per dier neemt toe, bij koe en varken is dat de afgelopen decennia 65% geweest. Maar er is nog steeds wereldwijd 30-40% van het productiepotentieel onbenut. Toch wordt er door landbouwhuisdieren op veel bedrijven op enorm efficiënte wijze hoogwaardig dierlijk eiwit geproduceerd. Ik ben van mening dat deze landbouwhuisdieren topsport verrichten.”

Internationale samenwerking

Om aan de marktvrage te beantwoorden werkt Nutreco samen met wetenschappers op alle continenten. “Uiteraard met Wageningen UR, maar ook met buitenlandse relaties in Duitsland, Engeland, Frankrijk, Spanje, landen in Oost-Europa, Australië, Brazilië, USA, Canada, China – de lijst is eindeloos. Uitgangspunt is voor ons: waar op de wereld zit de leidende onderzoeksgroep voor een bepaalde diersoort?” Den Hartog vervolgt: “Wij werken in fundamenteel onderzoek samen met collega-bedrijven, evenals op het terrein van genomics.” Ook de R&D op soja is volop in beweging. “Mijn overtuiging is dat wij de komende decennia nog meer zullen kijken naar bijvoorbeeld componenten die we uit grondstoffen zoals soja kunnen halen, om die in te zetten in eiwitconcentraten voor jonge dieren.”

Agro-export en thuisproductie

“Nederland is een uniek, klein landje, dat al jarenlang de tweede grootste agro-exporteur van de wereld is. Waarom is dat belangrijk? Voor de economie, de werkgelegenheid, het landschap, de valorisatie van nevenstromen en voedselzekerheid. Onze ligging is echt uniek: dicht bij de consumptiegebieden in Duitsland, Engeland en Frankrijk dan de Duitse, Engelse en Franse productiegebieden. Maar... Nederland moet zelf ook een agrarische sector behouden die produceert. Ons buitenlandse succes op dit vlak kan slechts bestaan bij de gratie van binnenlandse productie. In allerlei opzichten is daarbij samenwerking binnen de Nederlandse ‘gouden driehoek’ van bedrijfsleven, wetenschap en overheid van groot belang. Intussen dient in EU-verband een gelijk speelveld tot stand te komen. Wij lopen binnen de EU vooruit, zoals door een verbod op eieren uit legbatterijen. Dan moeten wij die eieren ook niet accepteren van buiten de EU. Kortom, wel vooroplopen, maar niet vooruit lopen.”

Den Hartog kan ook vertellen over de lessen die hij trok als missieleider van (agrarische) handelsmissies naar het buitenland. “Wat dit betreft is er wel een ontwikkeling geweest. Ik ben op missie geweest met bijvoorbeeld vier fokkerijgroeperingen, vier ondernemingen in eiwitconcentraten enzovoort. De markt is voor ons zo groot, je hebt meer aan krachten bundelen dan concurrentie tijdens zo’n missie. Viermaal ‘mijn product is beter’ is geen winnaar. Samenwerken is dus geboden. In export, én op missie. Soms is een ketenbenadering of een alles omvattend concept veel productiever. In concreto evalueerde ik vanaf de start van zo’n missie elke avond met de deelnemers. Wat ging er goed, wat kon beter? Ik kan het elke agro-mkb’er aanraden: ga mee op missie. Maar zorg er dan wel van tevoren voor, dat je al je krachten hebt gebundeld.”

Hans van der Lee

Wie is Leo den Hartog?

Leo den Hartog (58) is sinds 2001 directeur R&D and Quality Affairs bij Nutreco.

Hij is geboren op een akkerbouwbedrijf met vee in Willemstad. Na de studie aan de toenmalige Landbouwuniversiteit in Wageningen werkte hij bij het Consulentenschap voor de Varkens- en Pluimveehouderij te Arnhem. Daarna is hij negen jaar verbonden aan de vakgroep Veevoeding van de Landbouwuniversiteit met onderwijsverplichting aan de faculteit Diergeneeskunde.

Gedurende deze periode heeft hij zijn proefschrift afgerond. In deze periode heeft hij één jaar aan de Universiteit van Alberta in Canada gewerkt. In 1989 is hij benoemd tot directeur van het Praktijkonderzoek Varkenshouderij in Rosmalen. In 1997 is hij verandermanager geworden en heeft hij in die hoedanigheid de fusie en verzelfstandiging van het Praktijkonderzoek Veehouderij in Lelystad geleid. Van deze instelling, die deel is gaan uitmaken van Wageningen UR, werd hij directeur ‘onderzoek en kennisoverdracht’. In 2001 maakte hij de overstap naar Nutreco. Hij is bijzonder hoogleraar ‘Diervoeding in duurzame ketens’ aan de Wageningen Universiteit.

Den Hartog is vijfmaal als voorzitter van Nederlandse handelsmissies voor het ministerie van LNV (en later EZ) uitgezonden naar China, Taiwan, Zuid-Korea, Brazilië, Argentinië, Chili en Zuid-Afrika.

● ● ● ● ● *Vruchtbare en uitgestrekte landbouwgronden en een gunstig klimaat; ideaal om een breed scala aan landbouwproducten uitstekend op te laten groeien. Of het nu gaat om peulvruchten, groenten, fruit, vee of in dit geval granen; Turkije heeft het allemaal. De graanproductie in Turkije is echter sterk afhankelijk van overheidsbeleid. De Turkse regering steunt de productie van graan door zich te bemoeien met de prijzen en geeft subsidies op kunstmest- en brandstofkosten. Ondanks dit beleid blijft de productie van granen achter op die van EU-landen.*

Grootste tarwebloemexporteur, opbrengst per hectare laag

De Turkse graansector

De Turkish Grain Board (TMO) is het overheidsorgaan dat deze regulerende taken uitvoert, en heeft als doel al te sterke prijschommelingen te beheersen om zo de sector en consumenten te kunnen beschermen. Zo kan TMO besluiten tot importeren of exporteren van graan indien dat nodig wordt geacht. Maar TMO is er ook om wereldwijde trends en marktbevingen te volgen en om bakkerijen en andere facilitaire units te helpen oprichten. Vanaf de oprichting van TMO, heeft het orgaan diverse opslaghuizen, verschillend qua grootte en ruimte, laten bouwen. Daarbij rekeninghoudend met aanvoerhavens in de regio's waar de meest intensieve productie plaatsvindt. Inmiddels kan TMO bogen op een opslagruimte van 4,5 miljoen ton waarvan 546,700 ton opslagruimte zich bevindt in havengebieden en zo'n 3.195,500 ton van die opslagruimte zijn uitgerust met ventilatiemogelijkheden.

Hoewel Turkije een belangrijke graanproducent is, met een tarweopbrengst van 1,95 ton per hectare, blijft het land nog steeds achter op EU-landen waar de gemiddelde opbrengst 5,66 ton per hectare is. De

belangrijkste reden voor dit verschil zit hem in de kleine landbouwbedrijven en de daaraan gerelateerde inefficiëntie. Het wordt tijd dat Turkije zijn landbouwbeleid kritisch onder de loep neemt en van daaruit hervormingen doorvoert die de efficiëntie ten goede komen.

Graan wat de klok slaat

De belangrijkste graanproducten zijn respectievelijk tarwe, gerst en maïs. Tarwe is dus de belangrijkste (gesubsidieerde) productgroep met in 2012 een productie van 21 miljoen ton. Gerst is ook een belangrijke, maar wordt voornamelijk gebruikt als diervoeder. Producenten van graan in bezit

'Opbrengst per hectare is laag'

van een bepaald certificaat (het Farmer Register System Certificate) kunnen een deel van hun product (dat vermeldt staat op het certificaat) verkopen aan TMO. Bedrijven die geen producent zijn, maar wel over een dergelijk certificaat beschikken mogen óók

hun spullen verkopen aan TMO. Bedrijven die niet over het certificaat beschikken kunnen alleen op vastgestelde tijden hun product kwijt mits ze kunnen aantonen via een factuur dat ze hun product hebben ingekocht bij een graanproducent.

Het is niet ongebruikelijk dat gewassen 'op afspraak' worden aangekocht, om ze te kunnen opslaan tot er weer geogst wordt of tot wanneer de overheid de interventie-prijzen aankondigt. Omdat tot die tijd niet bekend is wat er voor het product gevraagd kan worden, kan er aan de producent geen

betaling worden gedaan. Door deze afspraak met een handtekening te bekrachtigen, kan de producent het gewas aan TMO verkopen tegen de prijs die nadien wordt aangekondigd, of hij kan deze langer bewaren in de opslagruimte, of hij kan zich terugtrekken. TMO is niet altijd verplicht om een prijs aan te kondigen. Als dat niet gebeurt, kan de producent zijn gewas op de 'vrije markt' proberen te verkopen. In dat geval rekent de TMO geen opslagkosten totdat de prijzen voor het gewas bekend zijn gemaakt. Het gewas dat door de producent in opslag is gegeven en waarvoor hij heeft getekend. Als

de producenten hun gewas in opslag geven aan TMO, krijgen ze een kwitantie waarmee ze bij een bank waarmee TMO afspraken heeft, krediet kunnen krijgen.

In 2005 stond Turkije nog op de 11e plaats als tarwebloem-exporteur en nam in 2011 zelfs de nummer 1-positie in. Tarwebloem wordt geëxporteerd naar meer dan 100 landen. Alleen Italië exporteert meer macaroni, Turkije volgt direct daarachter met zijn tarwe.

Landbouwfdeling Ankara

Productie van diverse graansoorten in Turkije, 2000-2011 (x ton)

Jaar	Tarwe	Gerst	Rogge	Haver	Mais	Rijst
2011	21.800.000	7.600.000	n.b.	n.b.	4.200.000	900.000
2010	19.674.000	7.250.000	365.560	210.000	4.310.000	860.000
2009	20.600.000	7.300.000	343.330	218.286	4.250.000	750.000
2008	17.782.000	5.923.000	246.521	196.099	4.274.000	753.000
2007	17.234.000	7.306.800	240.540	189.099	3.535.000	648.000
2006	20.010.000	9.551.000	271.000	208.787	3.811.000	696.000
2005	21.500.000	9.500.000	270.000	270.000	4.200.000	600.000
2004	21.000.000	9.000.000	270.000	275.000	3.000.000	490.000
2003	19.000.000	8.100.000	240.000	270.000	2.800.000	372.000
2002	19.500.000	8.300.000	255.000	290.000	2.100.000	360.000
2001	19.000.000	7.500.000	220.000	265.000	2.200.000	360.000
2000	21.000.000	8.000.000	260.000	314.000	2.300.000	350.000

Bron: Landbouwfdeling Ankara

• • • • • Koffie, cacao en granen, wereldwijd drie belangrijke grondstoffen met een scala aan stakeholders: van boeren - groot en klein - tot consumenten, van handelaars tot regeringen. Berichten Buitenland sprak met de directeurs van de internationale organisaties voor deze drie grondstoffen.

Koffie, cacao en granen

Samen al decennia van wereldbelang

Voor de International Coffee Organisation (ICO) is 2013 een bijzonder jaar. ICO vierde zijn 50-jarig bestaan, tijdens de International Coffee Week in september in het Braziliaanse Belo Horizonte. Daar kwamen alle lidstaten bijeen: de 38 exporterende landen, veelal in Zuid- en Midden-Amerika, Afrika en Azië en de 32 importerende landen, Europa en de Verenigde Staten.

Roberio Oliveira Silva is Executive Director van ICO: "De ICO heeft de afgelopen 50 jaar gezorgd voor stabiliteit in de koffiesector door het opstellen en bewaken van de Internationale Koffie-overeenkomst. Vroeger werd er gewerkt met quota en die zijn dankzij ICO afgeschaft. Door koffieproducerende en koffieconsumerende landen met elkaar om tafel te zetten, is er een gevoel van eenheid ontstaan met wederzijds begrip en dat werkt door in de hele keten. Van - veelal kleine - koffieboer via de exporteurs, de handelaars, de branders tot de consument. Daarnaast voorzien we alle betrokkenen van de laatste marktinformatie en doen we research in onderwerpen die voor de koffiewereld van belang zijn. We zijn een echt kenniscentrum."

Koffie-uitdagingen

Dat Nederland een van de actiefste leden van ICO is, is niet verwonderlijk. Niet alleen drinkt de gemiddelde Nederlander 150 liter koffie per jaar, onze hoofdstad speelt ook een aanzienlijke rol in de internationale opslag van en handel in koffie. Bovendien maakt Nederland zich sterk voor duurzaamheid in koffieproductie en -handel. Het Initiatief Duurzame Handel (IDH), dat door de

Nederlandse overheid wordt gefinancierd, is volgens Silva enorm belangrijk voor de verduurzaming van de keten. "Duurzaamheid is een van de grote thema's van dit moment en we zijn heel blij met de projecten die bijvoorbeeld door IDH worden opgezet. ICO is meer dan alleen koffiehandel en we moeten denken aan de toekomst."

Het werken naar meer duurzaamheid in de koffieketen staat hoog in het vaandel bij ICO, maar er spelen op dit moment nog meer uitdagingen die tijdens de internationale koffieweek aan de orde komen. Ten eerste wordt de koffie-oogst op veel plaatsen bedreigd door de ziekte bladroest en zorgt klimaatverandering voor grote uitdagingen voor producenten. De levensstandaard van koffieboeren en hun gezinnen blijft ook een punt van zorg, net als de positie van vrouwelijke koffieboeren. ICO ondersteunt van harte de initiatieven van organisaties die certificeren, zoals Fair Trade, maar speelt zelf geen rol in de certificering.

Maar de grootste uitdaging op dit moment is de dalende prijs van koffie op de wereldmarkt. Een opvallend fenomeen volgens Silva: "De consumptie van koffie staat op een gezond peil. Ook in landen waar voorheen weinig koffie werd gedronken neemt de consumptie toe. Maar toch staan de prijzen onder druk. Dat is een belangrijk onderwerp in september." Hoewel ICO een intergouvernementele organisatie is, heeft ook de private sector wel degelijk een stem, overheid en bedrijfsleven zitten beiden aan tafel in Belo Horizonte.

Een betere cacao-sector

Ook voor de International Cocoa Organisation (ICCO) is 2013 een jubileumjaar. In 1973 werd de ICCO onder auspiciën van de VN opgericht in het kader van de internationale cacao-overeenkomsten. Nu, veertig jaar en zes overeenkomsten verder, wordt het ICCO-secretariaat in Londen geleid door Dr. Jean-Marc Anga. Op dit moment telt de ICCO 44 leden die samen de International Cocoa Council vormen. In de ICCO is 95% van de producerende landen vertegenwoordigd en 60% van de consumerende landen. Dat mogen er van Anga wel meer worden. Wel is hij blij dat de VS zich nu gemeld heeft als waarnemer voor de conferentie.

Naast de council kent de ICCO een adviescommissie, waarin producenten, handelaars en cacaoverwerkers zitten. "Het is belangrijk dat de private sector een stem heeft," aldus Anga. "De adviescommissie doet aanbevelingen en tot nu toe zijn die eigenlijk altijd overgenomen. De voorzitter van de adviescommissie is ook aanwezig bij de vergaderingen van de council, dus de band is nauw."

Elke twee jaar organiseert de ICCO de Internationale Cacao Conferentie en in 2014 is het de beurt aan Amsterdam. "Nederland is een belangrijke speler in de cacaohandel," bevestigt Anga. "Amsterdam is de grootste opslagplaats ter wereld voor cacao en daarnaast heeft Nederland zich altijd enorm ingezet voor de ICCO. Het is mooi dat de vorige conferentie plaatsvond in Ivoorkust, het land waar de meeste cacao geproduceerd wordt, en dat het nu de beurt is aan de grootste handelaar." Net als in de ICO spreken de EU-lidstaten met één stem in de bijeenkomsten en is het aan het Europees Parlement om de overeenkomsten te ratificeren. Naast de EU zijn ook Rusland en Zwitserland lid als importerende landen.

Anga geeft aan dat er voor de verschillende belanghebbenden verschillende uitdagingen liggen: "Voor de producenten, veelal kleine

boeren, is het letterlijk van levensbelang dat ze een goede prijs krijgen. Deze kleine cacaoboeren zijn arm en vaak ongeschoold. Ze werken nog op de manier zoals dat 50 en 100 jaar geleden ook gebeurde en dat betekent dat de productiviteit laag is. Ze werken in moeilijke omstandigheden en zijn niet beschermd tegen prijsfluctuaties. Aan de kant van de consumenten speelt een rol dat de vraag naar cacao enorm groeit. Landen waar vroeger weinig vraag naar chocola was, zoals China, melden zich nu nadrukkelijk op de markt en het is een grote zorg of het aanbod voldoende zal zijn voor die groeiende vraag.

'De prijzen staan onder druk'

Daarnaast zijn consumenten zich veel meer bewust van ethische vraagstukken: duurzaamheid, een eerlijke prijs, kinderarbeid. Het is niet altijd makkelijk om Westerse waarden in de producerende landen uit te voeren, de situatie is complex en vergt veel aandacht. We werken daarom samen met certificerende organisaties die zich daarmee bezig houden en luisteren naar de suggesties die zij doen. Het is niet de bedoeling dat we als ICCO zelf gaan certificeren, maar het behoort wel tot de mogelijkheden om een soort paraplu-functie te verzorgen om standaards te bewaken en de hele cacao-sector beter te maken," besluit Anga.

Graan, van alle markten thuis

Daar waar voor ICO en ICCO de uitdagingen in de keten hoog op de agenda staan, concentreert de International Grains Council (IGC) zich vooral op de feiten en cijfers van de markt. Het IGC bestaat sinds 1995 en komt voort uit de Grains Trade Convention. Daarvoor bestond er al een tarwe-organisatie, maar met de Grains Trade Convention werd het portfolio aanzienlijk verbreed. IGC verzorgt marktinformatie over tarwe, maïs, gerst, gierst, haver, rogge, graan, rijst, soja, koolzaad, zonnebloemzaad en palmolie en een aantal afgeleide producten.

Etsuo Kitahara is de Executive Director en hij vertelt over de voornaamste taak van de IGC:

"We verzorgen voor alle producten op de lijst marktinformatie. Het zijn veelal actieve markten, dus elke dag maken we een dagrapport op. We verzamelen in alle wereldhavens, waaronder Rotterdam, de exportschattingen en publiceren deze dagelijks. Verder voorzien we onze leden en andere belanghebbenden van wekelijkse en maandelijkse overzichten en geven we informatie over markttrends die we zien." De leden van IGC zijn landen en elk jaar komt de council bij elkaar voor een conferentie waarbij ook het bedrijfsleven aanwezig is. IGC heeft in totaal 53 leden. De EU spreekt met één stem, waaronder Nederland.

Waar bij koffie en cacao vooral de menselijke consumptie van belang is, ligt dat bij IGC anders, bij een aantal van de grondstoffen wordt het grootste deel van de productie voor diervoeder gebruikt en ook voor biologische brandstoffen worden granen gebruikt. Daarnaast zijn er grote regionale verschillen. Daar waar Noord-Amerika en Europa traditionele tarwegebieden zijn, ligt in Afrika en Azië de nadruk op rijst. IGC moet dus letterlijk van alle markten thuis zijn.

Wie de ledenlijst van IGC bestudeert, ziet dat er nog wat landen ontbreken. "China is op dit moment geen lid en ook in Afrika kunnen we nog wel wat meer leden gebruiken. We proberen, nu we zo'n brede portefeuille hebben, zoveel mogelijk landen voor lidmaatschap te interesseren, want uiteindelijk is het in het algemeen belang om tot stabiele markten voor grondstoffen te komen. We hopen dat Brazilië, dat op dit moment een lidmaatschap overweegt, zich zal aansluiten," aldus Kitahara.

Naast het opstellen van marktrapportages heeft IGC er sinds begin 2013 een extra taak bij gekregen, namelijk de ondersteuning van de Food Assistance Committee. Deze organisatie heeft als doel om honger en ondervoeding tegen te gaan en te werken aan verbetering van de voedselzekerheid. Door deze partijen samen te voegen, kan er effectief informatie gedeeld worden en kan het comité zijn taken beter uitvoeren.

Stella van Bemmelen,
Landbouwafdeling Londen

OESO-FAO Landbouwvooruitzichten 2013

• • • • Ook dit jaar brachten de OESO en FAO hun gezamenlijke Agricultural Outlook uit. Hieronder een Nederlandse samenvatting.

Toenemende vraag helpt opkomende landen

Tientallen jaren lang werd de wereldwijde landbouw gekenmerkt door de productie van beleidsmatig aangewakkerde overschotten in geïndustrialiseerd landen en stagnerende groei in opkomende landen. Beleids-herzieningen en de economische groei overal ter wereld hebben de situatie rond vraag en aanbod veranderd. Daardoor de landbouw is omgevormd tot een meer marktgestuurde sector die investeringskansen biedt. Opkomende landen zullen naar verwachting hun aandeel van de wereldwijde productie vergroten en het meeste van de exportgroei profiteren.

Afnemende productiegroei

De landbouwproductie overal ter wereld, die in deze vooruitzichten wordt behandeld, zal naar verwachting gemiddeld 1,5% per jaar groeien, vergeleken met 2,1% gedurende de afgelopen tien jaar. Deze afnemende groei geldt naar verwachting voor alle landbouw- en veeteeltproducten. Deze trend is een gevolg van de stijgende kosten, minder beschikbare hulpmiddelen en toenemende milieudruk, die volgens de prognoses zullen zorgen voor een afname van het aanbod in nagenoeg alle regio's.

De inflatie van voedingsmiddelenprijzen neemt af

De link tussen goederenprijzen en wat consumenten in werkelijkheid voor hun voedingsmiddelen betalen is meestal niet

duidelijk. Hierdoor is het mogelijk dat de goederenprijzen hoog blijven, maar de voedingsmiddelenprijsinflatie iets afneemt. Desondanks blijft de betaalbaarheid van voedingsmiddelen een hekel punt, aangezien in veel opkomende landen 25-50% van huishoudbudgets of meer aan voedingsmiddelen wordt uitgegeven.

De markten weerspiegelen de gesplitste wereldeconomie

Ook al zijn landbouwmarkten goed bestand tegen economische recessies, toch zien we hier nog steeds de impact van een gesplitste wereldwijde economie: een zwak herstel in ontwikkelde landen en een levendige groei in veel opkomende landen. De stijgende olieprijs zijn een belangrijke, maar onvoorspelbare factor voor prijsprognoses. De afwaardering van de dollar zal naar verwachting ook het relatieve concurrentievermogen van andere exporteurs reduceren en de koopkracht van veel importeurs verhogen.

De prijzen zullen op de middellange termijn stijgen

De goederenprijzen zijn momenteel historisch gezien hoog. Op de korte termijn zullen de landbouwproducten dalen, omdat de productie toeneemt, terwijl door de lage voorraad de vleesprijs hoog zal blijven. Op de langere termijn zullen de prijzen van zowel landbouw- als veeteeltproducten stijgen. Vlees, vis en biobrandstofprijzen zullen naar verwachting nog sterker stijgen.

Voor inflatie aangepaste prijzen blijven hoog

De gemiddelde reële prijzen van de meeste goederen die in deze vooruitzichten aan bod komen, zullen van 2013 tot 2022 veel hoger zijn dan de gemiddelde prijzen van 2003 tot 2012. De gemiddelde reële prijzen van de volgende tien jaar zullen echter lager zijn

dan de pieken die we de afgelopen jaren hebben gezien.

De consumptie zal toenemen

De consumptie van alle producten die in deze vooruitzichten aan bod komen, zal in opkomende landen toenemen, zij het minder snel, gezien de toenemende bevolking, de hogere inkomens, urbanisatie en wijzigende voedingspatronen. Per hoofd van de bevolking zal de consumptie naar verwachting het snelst groeien in Oost-Europa en Centraal-Azië, gevolgd door Zuid-Amerika en andere Aziatische landen.

Landbouwhandel zal blijven toenemen

Opkomende landen zullen veel van de handelsgroei profiteren, zoals de meeste export van voedergraan, rijst, oliezaden, plantaardige olie, suiker, rundvlees, gevogelte en vis. Het handelsaandeel van het OESO-gebied zal verder krimpen, terwijl deze landen de voornaamste exporteurs van tarwe, katoen, varkens- en schapenvlees en de meeste zuivelproducten zullen blijven.

Onzekere vooruitzichten

Productietekorten, prijsschommelingen en handelsonderbrekingen vormen nog steeds de grootste bedreiging van de wereldwijde voedselveiligheid, vooral gezien de lage voorraadniveaus. Door een ernstige droogte zoals die van 2012 in de Verenigde Staten en GIS-landen gecombineerd met lage voorraadniveaus, kunnen de prijzen van gewassen 15 tot 40% stijgen. De energieprijzen zijn ook onzeker, wat van invloed is op zowel de biobrandstofmarkten als de productiekosten. Vergeleken met productie is de wereldhandel nog gevoeliger voor opbrengstschommelingen en macro-economische factoren.

Lees de volledige publicatie op:
http://10.1787/agr_outlook-2013-en

Focus op China

In deze uitgave van de vooruitzichten wordt China onder de loep genomen, omdat de agrifoodsector in dit land zich snel aan het uitbreiden is. Gezien de productiebeperkingen en de toenemende vraag, zal China in de toekomst waarschijnlijk meer voedingsmiddelen gaan importeren, maar op dit moment kan het land in haar eigen behoeften aan de voornaamste gewassen voor voedingsmiddelen voorzien. Naar verwachting zal de consumptie in China circa 0,3% sneller groeien dan de productie, wat lijkt op de trend van de afgelopen tien jaar. Dit betekent dat een verdere, kleine opening van de landbouwsector wordt verwacht, ook

al zal dit per product verschillen. Voor China is de voedselzekerheid en zelfvoorziening van rijst en tarwe een topprioriteit. De landbouwopbrengst is van 1978 tot 2011 nagenoeg vervijfvoudigd. Recentelijk zijn de voedselprijzen echter gestegen en is de opbrengstgroei gedaald vanwege de toenemende beperkte verkrijgbaarheid van hulpmiddelen en arbeidskrachten.

Dankzij de beschikbaarheid van voedingsmiddelen en de hogere inkomens is de voedselzekerheid aanzienlijk verbeterd. Het aantal ondervoede mensen is sinds 1990 met nagenoeg 100 miljoen afgenomen, ondanks het feit dat de bevolking met 200 miljoen is gegroeid. Vermindering van het

aantal ondervoede mensen is nog steeds een grote uitdaging. Van 2001 tot 2012 is de landbouwimport en -export in China van US\$ 27,9 miljard tot US\$ 155,7 miljard gestegen. De importafhankelijkheid is verdubbeld van 6,2 tot 12,9%, waarbij het netto betalingsbalanstekort van China voor landbouw en voedingsmiddelen in 2012 US\$ 31 miljard bedroeg.

De grootste onzekerheden voor China zijn de duurzaamheid van de sterke economische groei op de lange termijn, de toenemende beperking van de productiehulpmiddelen en de grote kans op productieschommeling, gezien het onvoorspelbare klimaat.

Wereldwijde goederenprognoses tot 2022

- **Granen:** de productie zal naar verwachting per jaar 1,4% toenemen, waarbij 57% van de totale groei uit opkomende landen afkomstig is. Thailand zal volgens de verwachting de grootste rijstexporteur worden, op de voet gevolgd door Vietnam, terwijl de Verenigde Staten de dominerende exporteur van tarwe en voedergraan zullen blijven.
- **Oliezaad:** de productie zal nog sneller toenemen dan die van granen. Palmolie zal een stabiel marktaandeel van 34% van de totale plantaardige olieproductie voor zijn rekening nemen.
- **Suiker:** de productie zal naar verwachting nagenoeg 2% per jaar stijgen, met Brazilië en India als de grootste

producenten. De opkomende landen zullen onverminderd de grootste gebruikers van suiker blijven.

- **Katoen:** het marktaandeel van synthetische vezels zal toenemen. De katoenproductie in India zal naar verwachting 25% stijgen, zodat dit land de grootste katoenproducent zal worden.
- **Ethanol:** de productie zal naar verwachting bijna 70% toenemen. Biodiesel zal nog sneller groeien, maar is kleiner begonnen. Tegen 2022 zal de productie van biobrandstof 28% van de totale wereldproductie van suikerriet, 15% van plantaardige oliën en 12% van alle voedergranen verbruiken.
- **Vlees:** opkomende landen zullen naar verwachting 80% van de groei van de wereldwijde productie voor hun rekening nemen. Per hoofd van de

bevolking zal de groei in vleesconsumptie afnemen wanneer de grote opkomende landen het consumptieniveau van ontwikkelde landen bereiken.

- **Zuivel:** 74% van de wereldwijde melkproductiegroei zal naar verwachting in opkomende landen plaatsvinden. Toch zal de consumptie in opkomende landen naar verwachting sneller groeien dan de productie, met meer export vanuit de Verenigde Staten, de Europese Unie, Nieuw-Zeeland, Australië en Argentinië.
- **Vis:** de visvangst zal naar verwachting slechts 5% toenemen, maar de opbrengst van aquacultuur zal met 35% groeien. Tegen 2015 zal aquacultuur de visvangst overtreffen als voornaamste bron van vis voor menselijke consumptie.

